

PLÁN ČINNOSTI NA ROK 2009

Schválen Radou Ústavu dne 3. prosince 2008

Úvod

Část 1 – Výzkumná, badatelská, vzdělávací a ediční činnost

Část 2 – Ekonomika, provoz a digitalizace

Úvod

Ústav pro studium totalitních režimů se i v druhém roce své existence soustředí na plnění svých povinností formulovaných v § 4 zákona č. 181/2007 Sb., o Ústavu pro studium totalitních režimů a o Archivu bezpečnostních složek a o změně některých zákonů, a na zajištění nezbytných podmínek k plnění daných úkolů. Přestože se z objektivních důvodů nepodařilo získat pracovní místa pro nově vzniklé činnosti (zkoumání doby nesvobody) a rozpočet kapitoly č. 355 byl doplněn pouze jednorázově, podařilo se naší nezávislou státní instituci v mezích možností stabilizovat.

Nejzávažnějším nedostatkem zůstává zřejmá administrativní chyba při projednávání podoby státního rozpočtu na 2009. a jeho výpočet pro kapitolu 355 z 11/12 roku a nikoliv z roku celého. Rozpočet naší kapitoly je tak krácen o více než 9 mil. Kč. Prioritní snahou tak zůstává využití veškerých možností, které by vedly k nápravě této situace.

Struktura návrhu plánu činnosti pro rok 2009 byla základě požadavku Rady Ústavu pozměněna a sestavena ze dvou hlavních částí: I. Výzkumná, badatelská, vzdělávací a ediční činnost a II. Ekonomika, provoz a digitalizace. Zejména v první části plánu činnosti byly sjednoceny představy Odboru zkoumání totalitních režimů a Odboru edičního do jednoho funkčního celku, a to zejména s ohledem na fakt, že obě nejdůležitější pracoviště Ústavu úzce spolupracují při naplňování zákonem stanoveného poslání.

Jedním z hlavních úkolů Ústavu je participace na aktivitách souvisejících s jedním ze tří nosných pilířů předsednictví České republiky v Radě Evropské unie. Kromě slyšení v Evropském parlamentu, které bude klíčové pro nastartování procesu vzniku celoevropské platformy pro studium a vyrovnávání se s totalitní minulostí, bude Ústav ve spolupráci s Úřadem vlády ČR pořádat dvě mezinárodní konference a jednu výstavu situovanou do Bruselu. V této oblasti předpokládáme pokračování ve společných akcích s Oponou, o. p. s.

V návaznosti na střednědobé úkoly stanovené již plánem činnosti na rok 2008 pokračuje Odbor zkoumání totalitních režimů v následujících prioritních badatelských a dokumentačních projektech:

- 1/ Dějiny protikomunistického odboje a odporu
- 2/ Organizační vývoj a personální obsazení politických a bezpečnostních struktur, 1938–1990
- 3/ Dokumentace politické perzekuce a represe, 1938–1989
- 4/ Vězeňství v českých zemích, 1938–1989
- 5/ Třídní justice 1948–1960
- 6/ Paměť a dějiny totalitních režimů

Naplňování těchto prioritních projektů výrazně napomáhá fakt, že při jejich realizaci Ústav úzce spolupracuje s Archivem bezpečnostních složek, který je klíčovým archivním pracovištěm, bez něhož by jakákoliv badatelská činnost v oblasti protikomunistického odboje a odporu, politické represe ani rekonstrukce činnosti mocenských složek komunistického totalitního režimu nebyla vůbec možná.

V neposlední řadě se Ústav ve spolupráci s Archivem bezpečnostních složek připravuje na nadcházející výročí března 1939, srpna 1969 a listopadu 1989, k jejichž připomenutí budou směřovány některé z připravovaných publikačních, přednáškových anebo výstavních aktivit. Pracovníci Ústavu se v únoru 2009 aktivně zúčastní i festivalu Mene Tekel.

Mezi nejdůležitější vzdělávací aktivity Ústavu patří projekty, které jsou připravovány pro učitele (učební pomůcky, školení atd.) anebo přímo pro žáky a studenty základních a středních škol. Ústav tak pomáhá – zatím výběrově – řešit nedostatky ve stávajících učebních osnovách, stejně jako neexistenci vhodných učebnic, podle nichž by bylo možno nestranně a komplexně vyučovat soudobé dějiny po roce 1938, respektive 1945.

Výstavní činnost bude vhodně doplňovat střednědobé badatelské projekty, zejména prezentací aktivních účastníků zpravodajského boje proti komunismu, nepoddajných diplomatů demokratického Československa, fotografií ze sledování oponentů, dokumentů o zřízení tzv. Protektorátu Čechy a Morava a zahájení protiněmeckého odboje, podrobností o protirežimních demonstracích a roli bezpečnostního aparátu před pádem komunistického režimu a během něj.

Badatelské výsledky střednědobých i krátkodobých projektů budou představeny odborné veřejnosti na mezinárodních konferencích (seminářích) v dubnu, červnu a listopadu 2009. Pracovníci Ústavu se na odborné platformě vyjádří k některým z klíčových otázek současného veřejného diskursu v České republice: odboji a odporu proti totalitním režimům v mezinárodním kontextu střední a východní Evropy, komparativní zkušenosti postkomunistických států s 20 lety překonávání reziduí komunistického totalitního vládnutí a působení a činnosti komunistických bezpečnostních složek před koncem roku 1989.

Další semináře a odborné diskuse, které proběhnou na půdě Ústavu, zahrnují poměrně širokou škálu aktivit zaměřenou na vysokoškoláky, pamětníky, odbornou (symposium k výročí napadení Polska) i laickou (filmové semináře) veřejnost. V neposlední řadě Ústav ve spolupráci s Archivem bezpečnostních složek připraví dva semináře o odborné práci s archiváliemi z proveniencí bezpečnostních složek a interpretaci archivních dokumentů.

V průběhu roku 2009 již bude s řádnou periodicitou vydáván čtvrtletník *Paměť a dějiny*, stejně jako sborníky *Securitas Imperii* a *Sborník Archivu bezpečnostních složek*. Ústav také vydá první dvě čísla odborného periodika *Behind the Iron Curtain* v anglickém jazyce. Během prvního čtvrtletí bude edičním úsekem vyrovnán skluz ve vydání neperiodických publikací způsobený dlouhým výběrovým řízením a pozdním odevzdáváním rukopisů. Zároveň bude možné přejít do standardního režimu přípravy a zpracovávání rukopisů.

Jednou z nejúčinnějších a nejkvalitnějších forem prezentace činnosti Ústavu je webová prezentace. V této oblasti navážeme na speciální webovou stránku k roku 1968, rozšíříme ji i k pokrytí vybraných událostí roku 1969. Zároveň bude připravena stránka o roce 1989. Příslušné pracoviště Ústavu ve spolupráci s Archivem bezpečnostních složek připraví pilotní podobu elektronického archivu, v němž budou zpřístupňovány digitalizované archivní materiály. V neposlední řadě bude dobudován informační systém Ústavu, pro Archiv bezpečnostních složek bude digitalizováno na 3 miliony stran dokumentů a dokončena validace datových souborů komunistických bezpečnostních složek pro evidenční pracoviště.

V oblasti mezinárodní spolupráce Ústav naváže na úspěšně se rozvíjející spolupráci s partnerskými institucemi, zejména s Ústavem národní paměti v Polsku (společné konference), s Ústavem paměti národa a Historickým ústavem SAV na Slovensku, s Historickým archivem (Az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára) v Maďarsku a s Úřadem spolkové zmocněnkyně (Die Bundesbeauftragte für die Unterlagen des Staatssicherheitsdienstes der ehemaligen DDR) v Německu. Se zástupci dalších postkomunistických zemí, kteří Ústav a Archiv bezpečnostních složek navštívili individuálně (Litva, Lotyšsko) anebo v rámci workshopu či konference (Rumunsko, Bulharsko, Slovinsko, Srbsko, Řecko), předpokládáme rozvíjení dalších vztahů. Dohody o spolupráci podepíšeme s partnery v Německu, Bulharsku, Rumunsku, Pobaltí a zřejmě i na Ukrajině.

V příštím roce začne Ústav i Archiv bezpečnostních složek naplňovat důležitou dohodu o spolupráci s Muzeem holocaustu, stejně jako s Woodrow Wilson International Center for Scholars, se kterým se ve Washingtonu, D. C., budeme podílet na pořádání konference „Transformace bezpečnostních služeb ve střední a východní Evropě, 1988–1990“. Předpokládáme navázání spolupráce i s dalšími specializovanými pracovišti v USA.

V prosinci 2008 schválila Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR zákon č. 475/2008 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 2009, na základě kterého došlo k rozdělení finančních prostředků mezi jednotlivé kapitoly státního rozpočtu a dále k rozdělení finančních

prostředků mezi jednotlivé organizační složky státu. Tímto zákonem byly kapitole 355 - Ústav pro studium totalitních režimů přiděleny finanční prostředky ve výši 176 439 tis. Kč viz <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/uredni-deska/rozpocet-2009.pdf> .

Návrh plánu činnosti na rok 2009 je upraven dle požadavku Rady Ústavu tak, aby Ústav v každém případě zajistil plnění svých zákonných povinností, nicméně aby v reakci na aktuální vývoj situace byl schopen realizovat úspornější varianty (např. namísto mezinárodní konference zorganizovat pouze seminář, pro některé akce zajistit finance od partnerských institucí, publikace vydávat v koedicích apod.).

Část 1 – Výzkumná, badatelská, vzdělávací a ediční činnost

Úvod

- I. PRIORITNÍ BADATELSKÉ A DOKUMENTAČNÍ PROJEKTY**
- II. VZDĚLÁVACÍ PROJEKTY**
- III. VÝSTAVNÍ ČINNOST**
- IV. KONFERENCE A SEMINÁŘE**
- V. PUBLIKAČNÍ ČINNOST**

Úvod

Dlouhodobé záměry činnosti ÚSTR jsou stanoveny zákonem 181/2007 Sb.:

- zkoumání a nestranné hodnocení doby nesvobody a komunistické totalitní moci,
- zkoumání antidemokratické a zločinné činnosti orgánů státu, zejména jeho bezpečnostních složek,
- zločinnou činnost Komunistické strany Československa i organizací založených na její ideologii,
- analýza příčin a způsobu likvidace demokratického režimu,
- dokumentace nacistických a komunistických zločinů,
- dokumentace účasti osob na podpoře a odporu proti komunistické totalitní moci doma i v zahraničí,
- zveřejňování informací, vydávání a šíření publikací,
- pořádání výstav, seminářů, odborných konferencí a diskusí.

Zkoumání je zaměřeno na dobu nesvobody (30. září 1938–4. května 1945) a období komunistické totalitní moci (25. únor 1948 – 29. prosinec 1989 a doba předcházející, v níž probíhaly děje týkající se příprav k totalitnímu uchopení moci KSČ).

Odbor zkoumání totalitních režimů

Odbor zkoumání totalitních režimů je garantem historického výzkumu Ústavu pro studium totalitních režimů, zajišťuje zkoumání a nestranné hodnocení období nesvobody a komunistické totalitní moci, antidemokratické a zločinné činnosti orgánů státu, zejména jeho bezpečnostních složek, Komunistické strany Československa a organizací založených na její ideologii. *Oddělení zkoumání komunistické totalitní moci* spolu s *Oddělením zkoumání doby nesvobody* zajišťuje úkoly Ústavu, které stanoví zákon 181/2007 Sb., provádí výzkum vymezených historických období, podílí se na přípravě publikačních a vzdělávacích projektů. *Oddělení dokumentace* realizuje náplň své činnosti dokumentací nacistických a komunistických zločinů, sběrem vzpomínek pamětníků obou totalitních režimů, přípravou a uskutečňováním vzdělávacích akcí a participací na přípravě výstav. Zároveň vytváří sbírku obrazové i jiné dokumentace.

Střednědobé úkoly odbor řeší ve spolupráci s dalšími pracovišti Ústavu, Archivu bezpečnostních složek a externími spolupracovníky formou badatelských a vzdělávacích projektů.

Prioritou Odboru zkoumání totalitních režimů vyplývající ze zákona je na jedné straně studium, rekonstrukce a analýza činnosti mechanismů totalitní moci, včetně jednotlivých forem represe, na straně druhé zkoumání veškerých projevů občanského odporu a odboje. Výsledky zkoumání, budou formou rekonstrukce funkčního obsazení jednotlivých institucí totalitní moci prezentované v periodických i neperiodických publikacích a na webové stránce Ústavu.

Odbor zkoumání totalitních režimů se ve spolupráci s Odborem edičním i dalšími pracovišti Ústavu podílí na přípravách a realizaci aktivit, kterými se Ústav podílí na úkolech vyplývajících z předsednictví České republiky v Radě Evropy (mezinárodní konference, slyšení v Evropském parlamentu, výstavy a publikace).

Dalším důležitým úkolem Odboru zkoumání totalitních režimů pro rok 2009 je obsahová příprava publikací, výstav a seminářů (konferencí) k významným výročím, zejména březnu 1939, srpnu 1969 a podzimu 1989. Oddělení zkoumání komunistické totalitní moci bude nadále pokračovat v mapování obětí zahynulých v důsledku okupačního pobytu Střední skupiny sovětských vojsk po 1. lednu 1969 na území bývalého Československa.

Další publikační a ediční záměry vyplývající z badatelských projektů Odboru zkoumání totalitních režimů (mimo katalogy a sborníky) se budou realizovat výběrově, aby nebyla narušena práce na prioritních badatelských záměrech a výstupech.

Odbor ediční

Odbor ediční je garantem publikační a ediční činnosti (zpracování knižních i periodických publikací), organizování a realizace výstav, seminářů, odborných konferencí a diskusí. Zodpovídá za vydávání čtvrtletníku *Paměť a dějiny* a dalších periodických (*Securitas Imperii*, *Sborník Archivu bezpečnostních složek*) i neperiodických tisků a edic dokumentů, vydávaných samostatně Ústavem jako výstupy vlastních badatelských a popularizačních záměrů anebo ve spolupráci s domácími i zahraničními partnerskými institucemi. Nejbližším partnerem pochopitelně i v této oblasti zůstává Archiv bezpečnostních složek.

Další prioritou Odboru edičního pro rok 2009 je vydání dvou čísel odborného časopisu v anglickém jazyce, prezentujícího mezinárodní veřejnosti výsledky výzkumu totalitních režimů ve střední a východní Evropě. Tento projekt předpokládá podporu a úzkou spolupráci se zahraničními partnery, zejména s těmi, se kterými jsme již smluvně vázáni.

V oblasti vzdělávání se Odbor ediční zaměří především na střednědobé projekty s dopadem na širší veřejnost realizované ve spolupráci s domácími i zahraničními partnery. Mezinárodně významnými akcemi bude mezinárodní konference pod názvem *Odboj a odpor proti totalitnímu režimu: hranice legitimacy*, která by měla v dubnu 2009 proběhnout v Lichtenštejnském paláci, a „*20 Years After*“, plánovaná na závěr předsednictví České republiky v Radě Evropy v Kongresovém centru (červen 2009).

Jedním z důležitých úkolů zůstává – ve spolupráci s partnery Českým rozhlasem a občanským sdružením Post Bellum – zajišťování rozvoje digitálního pamětnického archivu *Paměť národa*, zejména směrem do zahraničí. Tento projekt komplementárně doplňuje činnost Ústavu v oblasti převodu archivních dokumentů do elektronické podoby (digitalizace).

Odbor ediční bude dále pokračovat v organizaci vzdělávacích projektů primárně určených pro střední a základní školy.

V neposlední řadě bude Odbor ediční systematicky rozšiřovat fond knihovny Jána Langoše, která se po zkušebním provozu v průběhu roku 2009 otevře odborné veřejnosti. Knihovna Ústavu bude zajišťovat rešeršní a bibliografické služby v mezinárodním měřítku, přístup pracovníků Ústavu a Archivu bezpečnostních složek k mezinárodním databázím knih, časopisů a článků, organizovat meziknihovní výpůjční službu v České republice a v zahraničí.

I. PRIORITNÍ BADATELSKÉ A DOKUMENTAČNÍ PROJEKTY

1. Dějiny protikomunistického odboje a odporu

Garanti: Mgr. Tomáš Bursík, Doc. PhDr. Václav Veber, CSc.

Doba realizace: 2008–2012

Cílem střednědobého projektu *Dějiny protikomunistického odboje a odporu* je získat přehled o odboji a odporu v první fázi existence komunistického totalitního režimu (1948–1960). Jeho ambicí je zpracovat základní informace o celé šíři domácího i zahraničního protikomunistického odboje, jeho osobnostech, formách činnosti i vlivu ve společnosti. S ohledem na dosavadní úroveň zpracování tématu je koncepce projektu postavena na základním archivním výzkumu, využití všech dostupných pramenů, literatury, datových souborů a samozřejmě pamětníků (oral history). Hlavním výstupem bude typologizace různých forem odboje a odporu na území Čech, Moravy a Slezska.

Dějiny protikomunistického odboje a odporu jsou střednědobým projektem Ústavu a jejich zpracování se bude realizovat ve vícero rovinách: v knižních publikacích, odborných výstupech v periodické produkci Ústavu, edicích dokumentů, na konferencích, ve formě webové prezentace, zachycování vzpomínek pamětníků, na výstavách, formou mediálních výstupů, v publikacích encyklopedického charakteru. Projekt je koncipován jako příprava na případné schválení senátního návrhu zákona o účastnících protikomunistického odboje a odporu proti komunismu.

(Navazující projekty viz také body: II.3.3, III.1., III.3., III.5., IV. 2.)

2. Organizační vývoj a personální obsazení politických a bezpečnostních struktur (1938–1990)

Koordinátoři: Mgr. Ivana Koutská, Mgr. Peter Rendek (ÚSTR), PhDr. Ladislav Bukovszky (ABS)

Nezbytnou potřebou badatelské i publikační činnosti Ústavu a úřední činnosti Archivu bezpečnostních složek je podrobný výzkum organizačního vývoje politických a bezpečnostních struktur vytvořených za účelem podpory totalitních ideologií a zároveň rekonstrukce jejich personálního a funkčního obsazení. Projekt je významný i s ohledem na mezinárodní spolupráci s partnerskými institucemi a rekonstrukci internacionálního nomenklaturně čekistického aparátu řízeného Sovětským svazem.

(Navazující projekty viz také: IV. 7.)

2.1. Dokumentace vývoje státněbezpečnostních složek

Garant: Mgr. Ivana Koutská, PhDr. Jan Kalous

Doba realizace: 2008–2013

Cílem projektu je rekonstrukce **organizačního vývoje kontrarozvědných útvarů Státní bezpečnosti a personálního obsazení vedoucích funkcí** (vedoucí odborů, náčelníci správ). V první fázi je projekt zaměřen na služební kariéry nejvyšších představitelů Ministerstva vnitra a národní bezpečnosti. Primárním výstupem je kontinuálně rozšiřovaná webová prezentace (<http://www.ustrcr.cz/cs/bezpecnostni-aparat-mv>). V roce 2009 bude hlavním výstupem *Biografický slovník představitelů ministerstva vnitra*, doplněný odbornou studií o sociálním, politickém a profesním profilu všech náměstků a ministrů. Pozornost řešitelů se postupně zaměří na náčelníky správ, odborů a oddělení jednotlivých organizačních složek Státní bezpečnosti.

2.2. Dokumentace vývoje zpravodajských služeb (I. správa a ZS GŠ)

Garant: Mgr. Martin Slávik

Doba realizace: 2009–2014

Převzetím podstatné části operativní dokumentace I. správy SNB a zpravodajské správě Generálního štábu ČSLA Archivem bezpečnostních složek byla otevřena cesta k podrobnému poznání organizačního vývoje a personálního složení rozvědného aparátu komunistického Ministerstva vnitra a národní bezpečnosti. Cílem projektu budou odborné výstupy v rámci Ústavu, na konferencích a seminářích. Informace o nejdůležitějších rezidenturách budou publikovány formou webové prezentace.

2.3. Dokumentace vývoje Pohraniční a Vnitřní stráže

Garanti: Miroslav Lehký, Lubomír Morbacher (ÚPN)

Doba realizace: 2009–2013

Ve spolupráci s Archivem bezpečnostních složek je nezbytné prezentovat vývoj, personálie a represivní činnost Pohraniční (Vnitřní) stráže jako nezastupitelné složky ochraňující komunistický totalitní režim. Důležitá bude zejména komparace jejího

působení v českých zemích a na Slovensku. Kromě odborných výstupů v periodickém i neperiodickém tisku budou výsledky rekonstrukce funkčního složení prezentovány na webu.

2.4. Agenturně-operativní činnost bezpečnostních složek

Koordinátoři: PhDr. Pavel Žáček (ÚSTR), PhDr. Ladislav Bukovszky (ABS)

Doba realizace: 2009–2011

V rámci projektu bude ve spolupráci s Archivem bezpečnostních složek a případně také se zahraničními partnery zkoumán systém agenturně operativní činnosti nacistických a komunistických bezpečnostních složek (Gestapo, Sicherheitsdienst, abwehr, Státní bezpečnost, Veřejná bezpečnost, Sbor nápravné výchovy, Pohraniční stráž apod.). Prezentace výsledků tohoto výzkumu umožní kvalitativně vyšší formu diskuse o bezpečnostních složkách totalitních režimů a důsledcích jejich činnosti v různých etapách jejich vývoje.

2.5. Dokumentace personálního obsazení aparátu KSČ 1921–1989

Garanti: Mgr. Lukáš Cvrček, Mgr. Vítězslav Sommer

Doba realizace: 2008–2013

Historický výzkum je zaměřen jak na teoretické a ideologické stránky komunismu, tak na zkoumání jeho politické praxe a širších společenských dopadů. Základ projektu tvoří dva spolu úzce související tematické okruhy. První se zaměří na výzkum ideologické stránky komunismu a druhý na oblast politické praxe. I nadále bude doplňována webová prezentace (<http://www.ustrcr.cz/cs/vyvoj-a-organizacni-struktura-ksc>). Důležitým úkolem je personální zmapování aparátu Komunistické strany Československa. V roce 2009 bude hlavním výstupem *Biografický slovník vedoucích představitelů KSČ 1921–1989*, v jehož rámci budou zachyceny osudy významných komunistických činitelů. Poté se výzkum zaměří na regionální struktury KSČ v letech 1945–1989.

3. Dokumentace politické perzekuce a represe 1938–1989

Jednotlivé projekty jsou zaměřeny na odborné zpracování dopadů represivní činnosti bezpečnostního aparátu v období nacistického a komunistického totalitního režimu, typologii jednotlivých forem represe, justičních vražd, poprav, mučení, úmrtí ve vyšetřovací vazbě, vězeňských zařízeních, provokací s následkem smrti, úmrtí na hranicích atp.

(Navazující projekty viz také body: II.1.1, III.2., III.4., III.6., IV. 6.)

3.1. Perzekuce a represe v období komunistického totalitního režimu

3.1.1. Dokumentace popravených z politických důvodů 1948–1989

Garant: Mgr. Petr Mallota

Doba realizace: 2008–2010

Projekt je zaměřen na výzkum životních osudů osob popravených z politických důvodů. Jejich osudy jsou průběžně zveřejňovány formou webové prezentace (<http://www.ustrcr.cz/cs/dokumentace-popravenych-politicke-duvody-48-89>).

Závěrečným výstupem bude souhrnná publikace prezentující osudy všech popravených.

3.1.2. Dokumentace usmrcení osob na státní hranici 1948–1989

Garant: Miroslav Lehký

Doba realizace: 2008–2011

Projekt je zaměřen na zmapování všech případů násilného úmrtí na hranicích v letech 1948–1989 (místo, čas, příčiny úmrtí, pachatelé).

3.1.3. Dokumentace usmrcení osob ve vězeňských zařízeních 1948–1989

Garant: Mgr. Vojtěch Ripka

Doba realizace: 2008–2011

Projekt se soustředí na zmapování veškerých okolností úmrtí politických vězňů ve vězeňských zařízeních (místa úmrtí, čas, příčiny úmrtí, pachatelé, identifikace uložení ostatků obětí).

3.1.4. Kolektivizace zemědělství, perzekuce sedláků a jejich rodin

Garant: Mgr. Petr Slinták

Doba realizace: 2008–2012

Projekt bude věnován některým aspektům ničení českého venkova a likvidace selského stavu.

3.1.5. Elektronická mapa bezpráví

Garant: Mgr. Vojtěch Ripka

Doba realizace: 2008–2012

V rámci projektu bude připravována webová prezentace (mapa) s věcnými, časovými, personálními a místními údaji o perzekuci obětí s následky smrti.

3.2. Perzekuce a represe v době nesvobody

3.2.1. Perzekuce za nacistické okupace

Garant: Mgr. Zdeněk Hazdra

Doba realizace: 2008–2012

Dokumentace se zaměří na základní zmapování poprav, úmrtí či věznění čs. občanů za jejich odbojovou činnost a politické přesvědčení v období nacistické okupace.

3.2.2. Českoslovenští odbojáři popravení za 2. světové války v Plötzensee

Garant: Mgr. Zdeněk Hazdra

Doba realizace: 2008–2010

Pokračování již zahájeného dílčího projektu s výstupy na webové stránce (<http://www.ustrcr.cz/cs/popraveni-plotzensee>), který bude završen biografickou studií, knižní publikací a výstavou.

3.2.3. „Kati a jejich oběti“

Garant: Mgr. Zdeněk Hazdra

Doba realizace: 2008–2011

Projekt chce zachytit portréty obětí nacistické represe i vykonavatelů této represe.

3.2.4. Německé bezpečnostní a represivní složky

Garant: Mgr. Zdeněk Hazdra

Doba realizace: 2008–2012

Projekt bude zaměřen na výzkum působení bezpečnostních složek nacistického režimu, zejména Gestapa, složek SS, Sicherheitsdienst, Ordnungspolizei, abwehru. Průběžné výsledky budou publikovány formou článků, studií a edicí.

3.3. Pražské jaro a okupace Československa v letech 1968–1969

Garant: Mgr. Milan Bárta

Doba realizace: 2008–2009

Zakončení dvouletého projektu zmapování dějin Pražského jara se zaměřením na nekomunistické tradice, oběti srpnové okupace a bezpečnostní aparát. V průběhu roku 2009 budou zkoumány veřejné protirežimní projevy obyvatelstva a provedena jejich komparace s vystoupeními občanské veřejnosti z konce osmdesátých let minulého století. Kromě studií bude jedním z výstupů putovní plenérová výstava o demonstracích v letech 1969 a 1989.

3.4. Historie českého undergroundu

Garant: Bc. František Stárek

Doba realizace: 2008–2011

Cílem projektu je zmapování dějin a struktury českého undergroundu. V roce 2009 bude pozornost řešitelů zaměřena na sběr a analýzu materiálu s důrazem na aktivity undergroundu na venkově. Výstupem pro rok 2009 bude webová prezentace bibliografických informací k českému undergroundu a zpracování audiovizuálních materiálů pro vzdělávací účely.

4. Vězeňství v českých zemích 1938–1989

Garanti: Jaroslav Rokoský, Ph.D., Mgr. Tomáš Bursík

Doba realizace: 2008–2013

Hlavním cílem projektu je definovat postavení a role vězeňství v represivních aparátech totalitních režimů na území našeho státu z let 1939–1945 a 1948–1989. Dalším úkolem je

vymezení charakteristik českého vězeňství: co lze označit za charakteristiky, které vycházejí z českých kořenů a tradic, a co jsou věci importované do českého prostředí z cizích zdrojů (z německého nacismu a ruského bolševismu).

Na webových stránkách Ústavu budou v pravidelných periodách zveřejňovány dokumenty vztahující se k vězeňské problematice v širokém slova smyslu. Od jednotlivých rozkazů, přes vězeňské řády, autentické vzpomínky politických vězňů, rešerše archivních pramenů a literatury a pod.

5. Třídní justice 1948–1960

Garant: Mgr. Tomáš Bursík

Doba realizace: 2008–2012

Prioritou projektu je definovat postavení a roly justice v zakladatelském období komunistického režimu v Československu v letech 1948–1952. Dalším úkolem je vymezení charakteristik tzv. třídní justice: co lze označit za jevy, které vycházejí z kořenů a tradic české právní historie, a co jsou věci importované do českého prostředí z cizích zdrojů. Celý projekt je koncipován jako detailně zaměřený archivní výzkum s využitím primárních pramenů především z domácí archivní provenience.

Základním cílem tohoto projektu je především biografický slovník, v němž by čtenář našel základní životopisné a profesní údaje o osobách, které byly členy senátů státních soudů a prokuratur v letech 1948–1952 nebo které se na jejich činnosti podílely.

6. Paměť a dějiny totalitních režimů

Garant: Bc. Adam Hradilek

Doba realizace: 2008–2012

I pro rok 2009 je hlavním cílem projektu sběr, zpracování a archivace výpovědí přímých svědků důležitých událostí z doby nesvobody a komunistické totalitní moci.

Natáčení pamětníků bude realizováno dle stanovených záměrů Ústavu (výzkumný projekt, publikace, výstava, konference, výročí) či aktuální situace (pobyt pamětníka na území ČR, přednáška pamětníka, zdravotní stav pamětníka).

(Navazující projekty viz také body: II.2., II.2.1)

PŘEHLED BADATELSKÝCH PROJEKTŮ

	Název	Realizace
1.	Dějiny protikomunistického odboje a odporu	2008–2012
2.	Organizační vývoj a personální obsazení politických a bezpečnostních struktur (1938– 1990)	2008–2013
3.	Dokumentace politické perzekuce a represe 1938–1989	2008–2013
4.	Vězeňství v českých zemích 1938–1989	2008–2013
5.	Třídní justice 1948–1960	2008–2012
6.	Paměť a dějiny totalitních režimů	2008–2009

II. VZDĚLÁVACÍ PROJEKTY

1. Vzdělávací projekty zaměřené na odbornou školní veřejnost

Vzdělávací projekty Ústavu zaměřené na odbornou školní veřejnost jsou založeny na strategii zprostředkování výsledků výzkumu včetně pedagogických a interpretačních postupů nepřímo skrze vyučující a odbornou pedagogickou komunitu. Tento postup umožňuje vhodnou formou efektivně prezentovat výsledky badatelských a dokumentačních projektů.

1.1 Školní edice DVD „Konec normalizace a rok 1989“

Garant: Mgr. Jaroslav Pinkas

Doba realizace: 2009

Na základě již získaných zkušeností (DVD k roku 1968) se připravuje DVD s obsahem mapujícím období před pádem komunistického režimu i průběh „sametové revoluce“. Kromě audiovizuálních ukázek různé provenience (filmy, dokumenty, televizní zpravodajství) bude DVD obsahovat také větší množství archivních materiálů a vybraných vědeckých studií, popř. originální svědectví pamětníků. Projekt bude realizován k výročí listopadu 1989.

1.2 Letní seminář pro učitele

Garant: Mgr. Václav Ruml

Doba realizace: 2008–2012

Koncem srpna 2009 proběhne za spolupráce s jinými odbornými institucemi seminář pro učitele společenskovědních předmětů. V jeho koncepci bude zohledněna zkušenost získaná při organizování prvního pilotního ročníku. Letní seminář využije výsledků badatelských a dokumentačních projektů Ústavu, včetně zkušeností konkrétních odborných a realizačních pracovníků.

1.3 Kurzy pro učitele a žáky: metodika a vybrané problémy moderních dějin

Garant: Mgr. Václav Ruml

Doba realizace: 2008–2012

S využitím materiálů shromážděných při přípravě DVD k výuce (o událostech roku

1968; výše zmíněné DVD k normalizaci a roku 1989), metodických materiálů letního semináře a vzdělávacích programů filmového festivalu z roku 2008 budou realizovány jednorázové tematické a metodické semináře pro učitele dějepisu. Kurzy budou probíhat nepravidelně a budou vycházet z potřeb škol.

1.4 Příprava metodických pomůcek pro školy

Garant: Mgr. Kamil Činátl, Ph.D.

Doba realizace: 2008–2012

Příprava edukativních materiálů v audiovizuální a textové formě umožní školské veřejnosti mnohovrstevnatou reflexi totalitních režimů v Československu. Projekt se zaměří především na pomůcky, které lze využít interaktivně k efektivnímu využití při standardní výuce dějepisu na školách.

2. Digitální pamětnický archiv „Paměť národa“

Koordinátor: Michal Šmíd

Doba realizace: 2008–2012

Ústav bude ve spolupráci s Českým rozhlasem a občanským sdružením Post Bellum pokračovat v rozvoji webového portálu zejména formou shromažďování výpovědí přímých svědků událostí dvacátého století z různých evropských zemí. V průběhu roku 2009 budou zapojeny další domácí i zahraniční instituce, které se již přihlásily na semináře konané k projektu na půdě Ústavu. V rámci předsednictví České republiky v Radě Evropy se budeme podílet na snaze vytvořit podmínky pro vznik Evropského multimediálního pamětnického portálu – Paměť národa (www.memoryproject.eu) a založení Společenství evropské paměti.

2.1. Badatelská sympozia Společenství evropské paměti

Koordinátor: Mgr. Barbara Kopecká

Doba realizace: březen a září 2009

V průběhu roku 2009 bude Ústav dvakrát organizovat badatelská sympozia, jež mají sloužit jako platforma pro výměnu zkušeností při mezinárodní spolupráci v rámci pamětnického digitálního archivu „Paměť národa“.

3. Školní vzdělávací projekty

Vzdělávací projekty se zaměří přímo na instituce sekundárního stupně (střední školství). Půjde o programy spolupráce na výuce, tedy od nepřímého metodického vedení vzdělávacího programu až po přímou přednáškovou činnost.

3.1. Malé a velké příběhy moderních dějin

Garant: Mgr. Kamil Činátl, Ph.D.

Doba realizace: 2008–2012

Projekt bude realizován ve spolupráci s o. s. Antikomplex a naváže na pilotní sérii z podzimu 2008. Podstatou projektu je vzbudit u studentů zájem o soudobé dějiny formou orální historie reflektující individuální paměť vlastních příbuzných, především rodičů a prarodičů. Individuální, rodová historie, navíc prostřednictvím aktivního zapojení studentů, dává možnost nahlédnout „velké“ dějiny v konkrétním kontextu, čímž se stávají bližšími a pochopitelnějšími. Zájemci mohou absolvovat základní školení, během kterého se seznámí se strukturou projektu, problematikou orální historie a s jejími základními metodami. Výstupy studentských prací budou průběžně zveřejňovány na internetu. Hlavním vstupem Ústavu bude metodické vedení učitelů.

3.2. Školní filmové projekce „1989: pád komunistických režimů ve střední Evropě“

Garant: Mgr. Jaroslav Pinkas

Doba realizace: 2009

Školní komentované filmové projekce filmového materiálu jsou jednou z účinných metod audiovizuálního sdělení vhodného k seznámení žáků s našimi nejnovějšími dějinami.

3.3. Samizdat proti totalitě

Koordinátor: Bc. František Stárek

Doba realizace: 2009–2011

Cyklus přednášek „Samizdat proti totalitě“ bude vhodnou interaktivní formou seznamovat žáky základních a středních škol s historií samizdatových tiskovin a představí je jako formu svobodné výměny informací pod knutou totalitního režimu. Proběhne ve spolupráci se společností Člověk v tísni.

PŘEHLED VZDĚLÁVACÍCH PROJEKTŮ

	Název	Realizace
1.	Vzdělávací projekty zaměřené na odbornou školní veřejnost	
1.1.	Školní edice DVD „Konec normalizace a rok 1989“	2009
1.2.	Letní seminář pro učitele	2008–2012
1.3.	Kurzy pro učitele a žáky: metodika a vybrané problémy moderních dějin	2008–2012
1.4.	Příprava metodických pomůcek pro školy	2008–2012
2.	Digitální pamětnický archiv „Paměť národa“	2008–2012
2.1.	Badatelská sympozia Společenství evropské paměti	2009
3.	Školní vzdělávací projekty	
3.1.	Malé a velké příběhy moderních dějin	2008–2012
3.2.	Školní filmové projekce „1989: pád komunistických režimů ve střední Evropě“	2009
3.3	Samizdat proti totalitě	2009–2011

III. VÝSTAVNÍ ČINNOST

1. Diplomaté proti nacismu a komunismu

Koordinátor: Mgr. Ivana Koutská, Mgr. Marek Čulen

Místo: Diplomatická akademie, Vídeň, MZV ČR, Praha

Doba realizace: říjen 2009

Výstava mapuje osudy československých diplomatů, kteří se nepodřídili nacistické okupační moci a nepředali zastupitelské úřady v březnu 1939 ani komunistické totalitní moci v únoru 1948. Konzul Vladimír Vochoč v Marseille např. zachránil stovky Židů, velvyslanec Ján Papánek se zasadil o svolání Rady bezpečnosti OSN, která projednala komunistický převrat v Československu. Projekt výstavy přiblíží vznik Dělnické diplomatické akademie a popíše osudy diplomatů, kteří byli po roce 1948 uvězněni nebo vyhozeni z práce. Výstava se při příležitosti konference ke 100. narození Josefa Korbela přemístí z Černínského paláce na nejstarší evropskou Diplomatickou akademii do Vídně. Posléze by měla být umístěna na University of Colorado. Výstava bude součástí širšího projektu, na němž se podílejí další zahraniční instituce.

2. „Orwell ve fotografii“

Koordinátor: Mgr. Vojtěch Ripka, Mgr. Marek Čulen

Místo: EP, Brusel

Doba realizace: březen 2009

V rámci akcí u příležitosti předsednictví České republiky v Radě Evropy a konání slyšení o ustavení evropské platformy zabývající se minulostí totalitních režimů bude připravena výstava prezentující pohled Státní bezpečnosti na československou společnost i cizí státní příslušníky. Pozoruhodné fotografie pořízené příslušníky tajné komunistické politiky ze správy sledování vykazují mnohdy dobrou uměleckou kvalitu a nečekané kompozice, poskytují cenné historické informace a zároveň prezentují nenahraditelný úhel pohledu na komunisty ovládanou společnost.

3. Na frontě studené války – Československo 1948 až 1956

Garant: Mgr. Vojtěch Ripka (ÚSTR), PhDr. Prokop Tomek (VHÚ)

Místo: Muzeum hl. m. Prahy

Doba realizace: únor – květen 2009

Výstavou o aktivním zpravodajském odboji proti komunistickému totalitnímu režimu, který byl organizován z demokratického zahraničí, budou prezentovány dosavadní výzkumné a dokumentační výsledky Ústavu na tomto poli. Expozice bude postavena na kriticky vyhodnocených informacích, dokumentech a fotografiích z provenience mocenských složek bývalého komunistického totalitního režimu. Předpokládáme využití některých přímých účastníků jako poradců. Vernisáž výstavy se uskuteční 24. února 2009.

4. Zřízení protektorátu Čechy a Morava v roce 1939

Koordinátor: Mgr. Zdeněk Hazdra

Místo: Praha

Doba realizace: březen 2009

Výstava připomínající 70. výročí vzniku Protektorátu Čechy a Morava a dokumentující první rok jeho existence bude připravena ve spolupráci s Archivem bezpečnostních složek, se zvláštním zaměřením na odboj, odpor a následné represe z podzimu roku 1939.

5. Demontrace proti komunistickému režimu (1969/1989)

Garant: Mgr. Marek Čulen

Místo: Brno (srpen 2009), Praha (listopad 2009)

Plenérová výstava představí dějiny protirežimních pouličních demonstrací v období komunistického totalitního režimu se zaměřením na srpen 1969 a konec osmdesátých let. Vernisáž je plánována na 21. srpna 2009 v Brně a 17. listopadu 2009 v Praze.

6. Bezpečnostní složky a pád komunistického režimu 1989

Garant: Mgr. Milan Bárta, Mgr. Marek Čulen

Místo: Praha

Doba realizace: říjen – listopad 2009

Výstava bude realizována s využitím archivních fondů Archivu bezpečnostních složek s cílem prezentovat zachovanou obrazovou i spisovou dokumentaci činnosti represivních složek v průběhu posledního roku komunistické totalitní moci. Její součástí budou i regionálně zaměřené výstavy Tváře moci.

PŘEHLED PLÁNOVANÝCH VÝSTAV V ROCE 2009

	Název	Realizace (místo)
1.	Diplomaté proti nacismu a komunismu	říjen 2009 (Praha, MZV ČR)
2.	Orwell ve fotografii	březen 2009 (Brusel, EP)
3.	Na frontě studené války – Československo 1948–1956	únor – květen 2009 (Praha, Muzeum hl. města Prahy)
4.	Zřízení protektorátu Čechy a Morava v roce 1939	březen 2009 (Praha)
5.	Demonstrace proti komunistickému režimu (1969/1989)	srpen 2009 (Brno) listopad 2009 (Praha)
6.	Bezpečnostní složky a pád komunistického režimu 1989	říjen – listopad 2009 (Praha)

IV. KONFERENCE A SEMINÁŘE

1. Slyšení v Evropském parlamentu

Koordinátorky: Bc. Simona Horčíčková, Alexis Gibson

Místo: EP, Brusel

Doba realizace: březen 2009

Mezinárodní slyšení v Evropském parlamentu je organizováno s Úřadem vlády ČR jako jedna z akcí realizovaných v rámci předsednictví České Republiky v Radě Evropské unie. Ústav je spoluorganizátorem a odborným garantem této akce. Výstupem slyšení by měla být deklarace o přístupu k totalitní minulosti v Evropské unii, jejíž součástí je iniciativa vedoucí k zřízení evropské platformy (instituce), která by se věnovala výzkumu a překonávání pozůstatků totalitních režimů v evropském rozměru.

2. Odboj a odpor proti totalitním režimům ve střední a východní Evropě

Koordinátor: Mgr. Kateřina Volná, Mgr. Tomáš Bursík

Místo: Lichtenštejnský palác

Doba realizace: duben 2009

Na mezinárodní konferenci budou prezentovány výsledky vědecké činnosti zejména českých, německých, polských, slovenských, maďarských, pobaltských, rumunských a ukrajinských historiků o aktivním protikomunistickém odporu ve čtyřicátých až šedesátých letech minulého století. První den konference se bude konat projekce tematických filmů a dokumentů spolu s panelovou diskusí o limitech boje proti totalitnímu zlu. Další den bude vyplněn vystoupeními odborníků v pěti panelech věnovaných různým pohledům na tuto důležitou problematiku, včetně aspektů morálních, právních a kulturně-interpretčních.

3. „20 Years After“. Vyrovnávání se s minulostí v postkomunistických státech.

(Reflexe dědictví éry komunismu a nacismu)

Koordinátor: Mgr. Kateřina Volná, Mgr. Vojtěch Ripka

Místo: Kongresové centrum, Praha

Doba realizace: červen 2009

Mezinárodní konference bude organizována v rámci předsednictví České republiky v Radě Evropy. Soustředí se na otázky paměti, vyrovnání se s totalitní minulostí

a komparaci těchto zkušeností v jednotlivých státech Evropy. Tematické zaměření jednotlivých panelů bude věnováno i otázce amnestií, lustračních zákonů, odškodnění obětí atp.

4. Vysokoškoláci o totalitě

Koordinátoři: PhDr. Jaroslav Rokoský, Ph.D., Bc. Michal Hroza

Místo: ÚSTR

Doba realizace: březen 2009

Cílem jednodenní studentské konference je přilákat a motivovat zájemce z řad studentů k výzkumu o totalitních režimech.

5. Hovory o totalitě

Koordinátoři: Mgr. Marek Čulen, Bc. Michal Hroza

Místo: ÚSTR

Doba realizace: leden – prosinec 2009 (jednou měsíčně)

Cyklus diskusí určený odborné i laické veřejnosti moderovaný novináři. Večer se bude skládat z přednášky odborníka na vybrané téma, osobní vzpomínky pamětníka a projevu veřejně známé osobnosti komentující prezentované názory a pohledy. Cyklus bude realizován ve spolupráci s Českým rozhlasem. Důraz bude kladen i na spolupráci se zahraničními odborníky.

6. Konfrontace české společnosti s nacistickou okupací

Koordinátoři: PhDr. Ladislav Kudrna, Ph.D., Mgr. Katka Volná

Místo: ÚSTR

Doba realizace: září 2009

Symposium věnované 70. výročí napadení Polska připomene okolnosti vypuknutí II. světové války.

7. Bezpečnostní složky před pádem komunistického režimu 1989

Koordinátoři: PhDr. Jan Kalous, Mgr. Katka Volná

Místo: Praha

Doba realizace: listopad 2009

Mezinárodní konference (seminář) se zaměří na postavení a činnost komunistických složek před pádem totalitních režimů ve střední a východní Evropě v roce 1989. Zástupce Ústavu a Archivu budou prezentovat aktuální stav výzkumu v České republice.

8. Film a dějiny, totalita a propaganda

Koordinátor: Mgr. Petr Kopal

Místo: ÚSTR

Doba realizace: leden – prosinec 2009 (jedenkrát měsíčně)

Cyklus filmových seminářů, během něhož budou pravidelně prezentována díla českých dokumentaristů týkající se doby nesvobody a komunistické totalitní moci.

9. Cyklus odborných přednášek

Koordinátorka: Mgr. Ivana Koutská

Místo: ÚSTR

Doba realizace: leden – červen 2009 (jedenkrát měsíčně)

Cyklus odborných přednášek – téma pro první pololetí 2009: demonstrace a veřejná forma protestů v českých zemích 1939–1989.

10. Životní osudy občanů z českých zemí ve dvacátém století

Koordinátorka: Mgr. Ivana Koutská

Místo: ÚSTR

Doba realizace: leden – prosinec 2009 (cca jedenkrát měsíčně)

Diskuse s pamětníky obou totalitních režimů.

11. Archiválie z provenience bezpečnostních složek

Koordinátor: PhDr. Tomáš Vilímek

Místo: ÚSTR

Době realizace: 2009

Seminář věnovaný nakládání s archiváliemi zachovanými po komunistických bezpečnostních složkách, využití svazkové agendy, problematice registrace svazků a interpretaci dokumentů. Výstupy ze semináře budou prezentovány na internetové stránce Ústavu.

PŘEHLED PŘEDNÁŠEK, SEMINÁŘŮ A KONFERENCÍ

	Název	Druh výstupu	Termín (místo)
1.	Slyšení v Evropském parlamentu	parlamentní slyšení	březen 2009 (Brusel, EP)
2.	Odboj a odpor proti totalitnímu režimu ve střední Evropě	mezinárodní konference	duben 2009 (Praha, ÚV ČR)
3.	„20 Years After“. Vyrovnávání se s minulostí v postkomunistických státech	mezinárodní konference	květen 2009 (Praha)
4.	Vysokoškoláci o totalitě	studentská konference	březen 2009 (Praha, ÚSTR)
5.	Hovory o totalitě	cyklus přednášek, seminářů a debat	1x měsíčně (Praha, ÚSTR)
6.	Válečný prožitek české společnosti v konfrontaci s nacistickou okupací	symposium	září 2009 (Praha)
7.	Bezpečnostní složky před pádem komunistického režimu	mezinárodní konference (symposium)	listopad 2009, (Praha, ÚSTR)
8.	Film a dějiny, totalita a propaganda	cyklus filmových seminářů	1x měsíčně (Praha, ÚSTR)
9.	Cyklus odborných přednášek	cyklus odborných přednášek	1x měsíčně (Praha, ÚSTR)
10.	Životní osudy občanů z českých zemí ve 20. století	diskuse s pamětníky	po celý rok 2009 (Praha, ÚSTR)
11.	Archiválie z provenience bezpečnostních složek	seminář	do června, do prosince 2009 (Praha, ÚSTR)

V. PUBLIKAČNÍ ČINNOST

1. Počet a druh publikací ÚSTR navržených k realizaci v roce 2009

Publikace	Druh publikace	Periodicita
Periodické	Paměť a dějiny	4 x
	Securitas Imperii	2 x
	Behind the Iron Courtain	2 x
	sborník ABS	2 x
Neperiodické	Edice dokumentů	3 x
	Monografie	6 x
	Sborníky	2 x
	Slovníky	1 x
	Rozhovory	1 x

2. Webová a multimediální prezentace

2.1 Webová antologie ideologických textů

Garant: Mgr. Kamil Činátl, Ph.D.

Doba realizace: 2009

V průběhu podzimu 2008 byl zahájen webový projekt učebnice *Antologie ideologických textů*. V průběhu roku 2009 bude na webové stránky pravidelně připojena jedna kapitola do celku antologie ideologických textů.

2.2 Paměť a dějiny na webu

Garant: Bc. Adam Hradilek

Doba realizace: 2009

Prezentace pamětníků podchycených v rámci projektu Paměť a dějiny totalitních režimů s cílem seznámit veřejnost, média i odborníky s osudy pamětníků totalitních režimů.

2.3 Biografický slovník představitelů KSČ na webu

Garant: Mgr. Lukáš Cvrček

Doba realizace: 2009

Průběžná prezentace výsledků střednědobého projektu bude komplementární pomůckou k připravované publikaci.

2.4 Biografický slovník funkcionářů MV

Garanti: Mgr. Ivana Koutská, PhDr. Tomáš Vilímek

Doba realizace: 2009

Průběžně představování výsledků střednědobého projektu se stane komplementární pomůckou k připravované publikaci.

2.5 Encyklopedický slovník III. odboje

Garant: Mgr. Tomáš Bursík

Doba realizace: 2009

Webová prezentace bude průběžně představovat výsledky tohoto dlouhodobého projektu a stane se komplementární pomůckou k připravované publikaci.

2.6 Elektronická mapa totalitního bezpráví

Garant: Mgr. Vojtěch Ripka

Doba realizace: 2009

Elektronické shrnutí komunistického bezpráví využije geografický rozměr výsledků práce oddělení dokumentace. V roce 2009 se prioritně zaměří na osoby zemřelé a popravené v důsledku vlády totalitní režimu.

2.7 Český underground

Garant: Bc. František Stárek

Doba realizace: 2009

Elektronická prezentace výsledků bádání v oblasti českého undergroundu od 60. do konce 80 let nabídne v roce 2009 především bibliografii k českému undergroundu.

2.8 Rezidentury I. správy SNB

Garant: Mgr. Martin Slávik

Doba realizace: 2009

Prezentace výstupů projektu dokumentace činnosti a personálního vývoje Hlavní správy rozvědky SNB.

2.9 Dokumenty bezpečnostních složek k letům 1939, 1969 a 1989

Garant: Mgr. Peter Rendek

Doba realizace: 2009

Prezentace elektronické podoby vybraných archivních dokumentů z Archivu bezpečnostních složek. Ve spolupráci s ABS bude řešena i prezentace činnosti Pohraniční stráže a agenturně–operativní činnosti bezpečnostních složek.

Část 2 – Ekonomika, provoz a digitalizace

Úvod

- I. ODBOR EKONOMIKY A PROVOZU**
- II. ODBOR INFORMATIKY A DIGITALIZACE**

Úvod

Záměry a úkoly úseku ekonomiky, provozu a informatiky

- optimalizace chodu ekonomiky za dodržení hospodárnosti, efektivnosti a účelného vynakládání prostředků státního rozpočtu,
- soustavné zajišťování finančních prostředků z jiných zdrojů, než je státní rozpočet, na činnosti vyplývající ze zákona č. 181/2007 Sb.,
- participace na sdružených projektech s dalšími, podobně zaměřenými institucemi,
- snaha o navýšení rozpočtu kapitoly na rok 2010 a léta 2011 – 2012 v návrhu rozpočtu a střednědobého výhledu státního rozpočtu,
- spolupráce při hledání vhodné budovy, do které se dislokují pracoviště Archivu bezpečnostních složek,
- úspěšně obhájit státní závěrečný účet za rok 2008 a návrh rozpočtu na rok 2010,
- zajištění bezchybného, efektivního a bezpečného provozu prostředků informačních a komunikačních technologií a jejich rozvoje,
- soustavná realizace převodu archivních dokumentů do elektronické podoby (digitalizace),
- převod archivních evidenčních pomůcek do elektronické podoby,
- zpracování informací z archivních dokumentů a následná tvorba evidencí podle potřeb Ústavu a Archivu,
- spolupráce na projektech s partnerskými institucemi a archivy v České republice i v zahraničí za pomoci prostředků Evropské unie.

I. Odbor ekonomiky a provozu

Odbor ekonomiky a provozu je výkonnou složkou Ústavu, jež své úkoly plní na základě platných legislativních norem a vnitřních předpisů.

Prioritou Odboru ekonomiky a provozu je soustavné zajišťování finančních prostředků z jiných zdrojů, než je státní rozpočet, k zajištění úkolů vyplývajících ze zákona č. 181/2007 Sb. Dále bude odbor ekonomiky a provozu sledovat možnosti participace na sdružených projektech s dalšími podobně zaměřenými institucemi.

Další prioritou Odboru ekonomiky a provozu bude snaha o navýšení rozpočtu kapitoly na rok 2010 a léta 2011 – 2012 v návrhu rozpočtu a střednědobého výhledu státního rozpočtu. Ústav v podkladech pro přípravu návrhu státního rozpočtu na rok 2010 a střednědobého výhledu státního rozpočtu na roky 2011 a 2012 zažádá Ministerstvo financí ČR o navýšení rozpočtu Ústavu tak, aby mohl účinně plnit činnosti stanovené zákonem č. 181/2007 Sb.

Dalšími úkoly Odboru ekonomiky a provozu jsou výměna odpadních stoupacích potrubí, které jsou na hranici životnosti, zajištění studie na zateplení budovy Siwecova včetně finanční kalkulace a výměna pojezdové brány do areálu Siwecova 2. Dále je nutná spolupráce s Archivem bezpečnostních složek na hledání vhodné budovy, do které by se dislokovala některá pracoviště Archivu bezpečnostních složek.

Odbor ekonomiky a provozu bude i nadále průběžně vyhodnocovat rentabilitu delimitovaných smluvních závazků a na základě vyhodnocení přijímat adekvátní opatření směřující k efektivnímu, hospodárnému a účelnému používání veřejných prostředků.

Další úkoly odboru ekonomiky a provozu v roce 2009, které vyplývají z vyhlášky MF č. 16/2001 Sb., o způsobu, termínech a rozsahu údajů předkládaných pro hodnocení plnění státního rozpočtu, rozpočtů státních fondů a rozpočtů územních samosprávních celků v platném znění, jsou:

Činnost	Termín	Obsah	Pozn.
Transfery	čtvrtletně	finanční výkazy pro hodnocení plnění rozpočtu organizační složky státu a přehled rozpočtových opatření s komentářem	Do dvou dnů po odsouhlasení sumáře kapitoly MF
Transfery	čtvrtletně	podklady k rozvaze organizační složky státu	Do dvou dnů po odsouhlasení sumáře kapitoly MF
Transfery	ročně	podklady k finančnímu výkazu pro hodnocení plnění rozpočtu organizační složky státu	Do dvou dnů po odsouhlasení sumáře kapitoly MF

Další úkoly Odboru ekonomiky a provozu v roce 2009, které vyplývají z vyhlášky

Ministerstva financí č. 419/2001 Sb., o rozsahu, struktuře a termínech údajů předkládaných pro vypracování návrhu státního závěrečného účtu a o rozsahu a termínech sestavení návrhů závěrečných účtů kapitol státního rozpočtu v platném znění, jsou:

Činnost	Termín	Obsah	Způsob vyřízení
ISPROFIN	5. února	Vložení vstupních dat do ISPROFIN obsahující skutečné čerpání výdajů na financování akcí reprodukce majetku	Bude zaneseno do systému ISPROFIN
Sumáře účetních a finančních výkazů	1. února	Sumáře účetních a finančních výkazů za rok 2007 včetně komentáře a přílohy Fin 2-04 U + data v el. podobě	Bude předáno MF
Sestava 504U	8. února	Plnění závazných ukazatelů státního rozpočtu	Bude předáno MF
Hodnotící zpráva včetně tabulkových příloh	20. února	Hodnotící zpráva o finančním hospodaření, koncept návrhu průvodní zprávy závěrečného účtu, tabulkové přílohy	Bude předáno MF
Návrh státního závěrečného účtu	15. března	Návrh státního závěrečného účtu	Bude předáno MF, NKÚ, ČSÚ

Další úkoly odboru ekonomiky a provozu v roce 2009 jsou:

Činnost	Termín	Obsah	Způsob vyřízení
Návrh rozpočtu na rok 2010 a střednědobý výhled na roky 2011 a 2012	17. března	Navýšit rozpočtové prostředky v maximální možné míře při dodržení platné legislativy. Ústavem bude v podkladech pro přípravu návrhu státního rozpočtu na rok 2010 a střednědobého výhledu státního rozpočtu požádáno MF ČR o navýšení rozpočtu Ústavu tak, aby plnil činnosti stanovené zákonem č. 181/2007 Sb.	Předložit na MF
„Kapitolní sešit“ (na rok 2010)	31. října	Postup prací na přípravě rozpočtu, návrh rozpočtu, výdaje na financování programu reprodukce majetku	Předložit na MF
„Kapitolní sešit“ (na rok 2010)	Bude upřesněn	Obhajoba „kapitolního sešitu“	Obhájit před finančním podvýborem PS PČR
„Kapitolní sešit“ (na rok 2010)	Bude upřesněn	Obhajoba „kapitolního sešitu“	Obhájit před ústavně právním výborem PS PČR

V případě přijetí senátního návrhu zákona o protikomunistickém odboji proti komunismu v jeho současném znění bude Odbor ekonomiky a provozu žádat v souladu se zákonem o navýšení finančních prostředků pro výkon nových správních úkonů ÚSTR.

II. Odbor informatiky a digitalizace

Odbor informatiky a digitalizace je výkonnou složkou Ústavu, která samostatně plní některé úkoly dané zákonem č. 181/2007 Sb., zejména převod archivních dokumentů do elektronické podoby (digitalizace) a zabezpečuje správu a rozvoj informačních systémů Ústavu i Archivu bezpečnostních složek.

Prioritou Odboru informatiky a digitalizace pro rok 2009 bude realizace jednotného konceptu informačních systémů Ústavu a Archivu bezpečnostních složek a zajištění jejich bezchybného, efektivního a bezpečného provozu. Především půjde o dobudování funkčního informačního systému v budově Siwiecova určeného pro plnění zákonných úkolů Ústavu i Archivu, posílení digitalizačních pracovišť; v neposlední řadě pak technologické zvládnutí vytvoření elektronického archivu. Mezi priority patří i technické řešení zálohování dat mimo objekt Ústavu (v Archivu bezpečnostních složek).

Odbor bude pokračovat ve zpracování datové základny převzaté od Ministerstva vnitra, Ministerstva obrany – Vojenského zpravodajství, Úřadu pro zahraniční styky a informace, které Archiv bezpečnostních složek nezbytně potřebuje jak pro vyřizování úřední agendy Národního bezpečnostního úřadu, bezpečnostního odboru Ministerstva vnitra ČR, zpravodajských služeb, Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu a další útvarů Policie ČR či dalších subjektů, tak pro badatelské účely.

Validace evidenčních záznamů v evidencích, například datových souborů s evidenčními údaji příslušníků komunistických bezpečnostních složek, případně jejich zájmových osob, je jednou z priorit, která umožní účelné, efektivní a co nejúplnější vyhledávání archivních materiálů ve fondech Archivu bezpečnostních složek. V roce 2009 bude dokončen převod veškerých evidenčních a registračních pomůcek (kartotéky, registrační a archivní protokoly) do elektronické podoby, které budou Archivem bezpečnostních složek využity jak v rámci veřejné prezentace, tak pro budovaný elektronický archiv, jehož pilotní podoba bude spuštěna v první polovině roku.

Dalším zákonným úkolem je zajištění realizace převodu dokumentů do elektronické podoby – faktické pokračování projektu „Otevřená minulost“, zahájeného v roce 2007 v rámci Ministerstva vnitra ČR. Tento náročný projekt by měl být i nadále zabezpečován ve spolupráci s Ministerstvem vnitra a dalšími subjekty. Jeho pokračování předpokládá čerpání finančních prostředků ze strukturálních fondů Evropské unie. Integrovaný operační program pro období 2007 – 2013 počítá s financováním digitalizace vybraných datových zdrojů a tvorby nástrojů na zpřístupňování archiválií v rámci projektu „Otevřená minulost“.

Digitalizace v průběhu roku 2009 bude realizována vlastními technickými prostředky pořízenými v letech 2007 a 2008, případně za pomoci externího subjektu, který bude vybrán prostřednictvím výběrového řízení.

Paralelním, neméně důležitým projektem je nezbytné zpracování metadat k naskenovaným dokumentům, které umožní jejich uložení v elektronickém archivu, respektive další využití podle aktuální potřeby Archivu bezpečnostních složek.

Digitalizace archivních dokumentů bude probíhat ve dvou režimech:

- digitalizace jednotlivých archivních jednotek podle priorit stanovených po vzájemné dohodě vedením Archivu bezpečnostních složek a Ústavu, na základě individuálních požadavků badatelů, pro potřeby úřední činnosti Archivu bezpečnostních složek a k realizaci projektů webové prezentace Ústavu i Archivu bezpečnostních složek (soubory dokumentů k významným výročím, samostatná podstránka k listopadu 1989 apod.),
- digitalizace ucelených souborů dokumentů (evidenčních pomůcek, archivních fondů) podle dohody vedení Archivu bezpečnostních složek a Ústavu.

Předpokládaná kapacita digitalizačního pracoviště nebude menší než 3 miliony stránek dokumentů s využitím následujícího technického vybavení:

- tři skenery s automatickým podavačem předloh pro skenování dokumentů, u kterých nehrozí poškození přechodem přes podavač (kartotéky, nepoškozené dokumenty na kvalitním papíře apod.); kapacita jednoho přístroje je cca 1 500 až 2 000 stran denně při oboustranném skenování.
- knižní skenery (3 ks + jeden digitální fotoaparát se světelnou rampou) pro bezkontaktní skenování dokumentů, které vyžadují citlivé zacházení (poškozené dokumenty, průklepový papír apod.), kapacita těchto skenerů je asi 1 200 stran denně.
- výkonný skener mikrofiší s automatickým podavačem předloh a skener mikrofilmů. Dokumenty jsou digitalizovány v barvě a v odstínech šedi (mikrofiše) v rozsahu cca 26 000 stran denně.

Některé části archivního fondu předaného Úřadem pro zahraniční styky a informace pouze na tzv. žaketech je pro nízkou kvalitu a silnou přexponovanost nutné znovu zkopírovat. Tento proces však umožňuje naskenovat maximálně 15 až 25 žaketů denně.

Na základě dohody s Muzeem holocaustu (Washington, D.C.) bude digitalizován archivní fond 425 v rozsahu 467 krabic, tj. přibližně 500 000 – 550 000 stránek dokumentů.

Podle kapacity skenovacích pracovišť budou prioritně digitalizovány ty archivní dokumenty či fondy (soubory dokumentů), které nejvíce trpí úřední činností, resp. největším zájmem badatelů (jde i o ochranu archiválií I. kategorie). Prioritně budou digitalizovány i archiválie nezbytně potřebné pro badatelskou, vzdělávací, prezentační a ediční činnost Ústavu (např. fondy vztahující se k činnosti III. odboje, politické represi, působení Státní bezpečnosti v zahraničí apod.). Převádění mikrofišů i materiálů v originální papírové podobě do digitální podoby by v neposlední řadě mělo urychlit i odborné zpracování archivních fondů.

V roce 2009 dojde k rozšíření online přístupu k digitalizovaným archivním dokumentům pro badatele v rámci elektronického archivu Archivu bezpečnostních složek a informačních systémů Ústavu a Archivu bezpečnostních složek.

Činnost	Termín	Obsah	Pozn.
webový projekt SRPEN 1968	2Q – 3Q 2009	rozšíření projektu o rok 1969, zpracování dokumentů (denní svodky, situační zprávy), audio a video souborů (mp3, flv...), ukončení projektu	
webový projekt ROK 1989	1Q – 3Q 2009	v 1Q zahájení a představení projektu, v průběhu roku ukončení, realizace nového layoutu	
zprovoznění DMS a elektronického archivu	1Q – 2Q 2009	po testovací etapě přechod na rutinní provoz v rámci budovy Siwiewcova, příprava na realizaci rozšíření o budovy ABS (Na Struze, Brno-Kanice)	
digitalizace a metadata	1Q – 4Q 2009	digitalizace ucelených fondů (mikrofiš, papír) dle schváleného plánu do DMS a vytvoření skupiny pro vkládání dat do DMS	konkrétní plán a termíny realizovat v součinnosti s ABS
správa a vývoj	1Q – 4Q 2009	systematické zabezpečování provozu informačních systémů, podpora a realizace softwarového vývoje pro lustrační pracoviště	
konference a spolupráce na projektech	1Q – 4Q 2009	v rámci odborů ÚSTR realizace a participace na akcích pořádaných ÚSTR	